

Nėra sveikatos be psichikos sveikatos

Valstybinio psichikos sveikatos centro informacinis biuletenis Nr.3 (34) 2014 m. rugsėjo mėn.

VPSC kontaktai:

ADMINISTRACIJA

Tel. 85 267 18 11
el.p.: info@vpsc.lt

PSICHIKOS SVEIKATOS SKYRIUS

Tel. 85 249 99 75
el.p.: rolanda@vpsc.lt

PRIKLAUSOMYBĖS LIGŲ SKYRIUS

Tel. 85 249 99 76
el.p.: aura@vpsc.lt

INFORMACIJOS IR RYŠIŲ SKYRIUS

Tel. 85 249 08 17
el.p.: janina@vpsc.lt

*Daugiau informacijos
galima rasti VPSC
interneto puslapyje:*

<http://www.vpsc.lt>

Asmenų, kurie kreipėsi į asmens sveikatos priežiūros įstaigas (ASPI) dėl psichikos ir elgesio sutrikimų, vartojant narkotines ir psichotropines medžiagas, 2012 m. amžiaus ir pirmo psichoaktyvios medžiagos pavartojimo karto amžiaus sąsajų su vartojimo dažniu, būdu ir užkrėstumu HBV, HCV ir ŽIV tyrimas

Narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimas yra viena iš opių problemų Lietuvoje. Juos vartojantys asmenys sukelia nemažai įvairių problemų tiek sau, aplinkiniams, tiek ir valstybei. Viena iš sukeliama grėsmių yra užkrėstumo HBV, HCV ir ŽIV plitimas. Valstybinis psichikos sveikatos centras nuo 2012 m. liepos 1 d. naudodamasis ASIS*, sistemškai elektroniniu būdu renka duomenis iš visų ASPI**, kurios turi teisę teikti paslaugas asmenims, kurie kreipiasi dėl elgesio ir psichikos sutrikimų, vartojant narkotines ir psichotropines (toliau - psichoaktyvios) medžiagas, duomenis pagal formą Nr. 025-5/a. Tokių asmenų stebėseną yra svarbi, siekiant tiksliau nustatyti rizikos grupes, iširti tokių asmenų gydymo ir gyvenimo pokyčius bei identifikuoti tikslinės prevencijos taikymo galimybes.

2014 m. buvo atliktas Asmenų, kurie kreipėsi į asmens sveikatos priežiūros įstaigas (ASPI) dėl psichikos ir elgesio sutrikimų, vartojant narkotines ir psichotropines medžiagas, 2012 m. amžiaus ir pirmo psichoaktyvios medžiagos pavartojimo karto amžiaus sąsajų su vartojimo dažniu, būdu ir užkrėstumu HBV, HCV ir ŽIV tyrimas, kurio rezultatai pristatomi žemiau.

Tyrimo tikslas:

Išanalizuoti asmenų, kurie 2012 m. kreipėsi į ASPI dėl psichikos ir elgesio sutrikimų, vartojant narkotines ir psichotropines medžiagas, amžiaus ir pirmo psichoaktyvios medžiagos pavartojimo karto amžiaus sąsajas su vartojimo dažniu, būdu ir užkrėstumu HBV, HCV ir ŽIV.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti asmenų, kurie 2012 m. kreipėsi į ASPI dėl psichikos ir elgesio sutrikimų, vartojant narkotines ir psichotropines medžiagas, amžiaus ir pirmo psichoaktyvios medžiagos pavartojimo karto amžiaus sąsajas.

2. Išanalizuoti asmenų, kurie 2012 m. kreipėsi į ASPI dėl psichikos ir elgesio sutrikimų, vartojant narkotines ir psichotropines medžiagas, amžiaus ir pirmo psichoaktyvios medžiagos pavartojimo karto amžiaus sąsajas su pagrindinės psichoaktyvios medžiagos vartojimo dažniu.

3. Išanalizuoti asmenų, kurie 2012 m. kreipėsi į ASPI dėl psichikos ir elgesio sutrikimų, vartojant narkotines ir psichotropines medžiagas, amžiaus ir pirmo psichoaktyvios medžiagos pavartojimo karto amžiaus sąsajas su pagrindinės psichoaktyvios medžiagos vartojimo būdu - švirkštimusi.

4. Išanalizuoti asmenų, kurie 2012 m. kreipėsi į ASPI dėl psichikos ir elgesio sutrikimų, vartojant narkotines ir psichotropines medžiagas, amžiaus ir pirmo psichoaktyvios medžiagos pavartojimo karto amžiaus sąsajas su užkrėstumu HBV, HCV ir ŽIV.

Tiriamieji:

Asmenys, kurie 2012 m. kreipėsi į ASPI dėl psichikos ir elgesio sutrikimų, vartojant narkotines ir psichotropines medžiagas.

Tyrimo instrumentas:

Tyrimas atliktas, remiantis formos Nr. 025-5/a duomenimis, naudojantis ASIS.

Statistiniai tyrimo metodai:

Tyrimo duomenų statistinei analizei atlikti buvo naudojama SPSS (angl. Statistical Package for Social Science) programos 18,0 versija. Prieš atliekant detalią statistinę analizę duomenys buvo pakartotinai patikrinti. Gautų kintamųjų įvertinimui buvo naudojami aprašomosios statistikos metodai. Buvo atlikta kiekybinių kintamųjų dažnių analizė. Apskaičiuotas tyrimo duomenų dažnis (N), jo procentinė išraiška (Proc.), ranginių kintamųjų vidurkiai (X) su standartinė paklaida (SX) ir nuokrypiu (SN). Kintamųjų ryšiams, jų stiprumui bei patikimumui nustatyti buvo naudojamas Pearsono koreliacijos koeficientas (r) ir Stjudento t testas (naudojant t kriterijų) bei apskaičiuotas skirtumo vidurkis su standartinė paklaida bei skirtumo 95% pasikliautiniu intervalu (PI 95 proc.). Statistinio reikšmingumo lygmuo $p < 0,05$.

Tiriamųjų atranka:

Atlikus 2012 m. ASIS duomenų bazėje esančių atvejų analizę, gauta, kad 2012 m. į ASPI kreipėsi 556 asmenys, iš kurių 52 asmenys kreipėsi 2 kartus, 4 asmenys – 3 kartus ir 1

asmuo – 4 kartus. Tam, kad būtų išvengta duomenų iškraipymo, tolesnei analizei buvo atrinktos tik pirminio 2012 m. vizito kortelės. Pakartotinių vizitų kortelėse tyrime naudojamų kintamųjų duomenys nesiskyrė. Atvejai, kurių kintamųjų reikšmės buvo nežinomos, į atitinkamą analizę nebuvo traukiami.

Tiriamųjų charakteristika:

Tyrimo analizei buvo naudoti 556 asmenų pateikti duomenys ASIS, iš kurių 21,2 proc. sudarė moterys ir 78,8 proc. vyrai.

2012 m. į ASPĮ dėl psichikos ir elgesio sutrikimų, vartojant narkotines ir psichotropines medžiagas, besikreipusių asmenų amžius svyruoja nuo 16 m. iki 79 m. (amžiaus $X=34,02\pm 0,378$ m.; $SN=8,920$ m.). Jų pirmo psichoaktyvios medžiagos pavartojimo karto amžius svyruoja nuo 9 m. iki 79 m. (amžiaus $X=19,93\pm 0,252$ m., $SN=0,162$ m.).

Tyrimo duomenų analizė:

Tyrimas parodė, kad tiriamųjų amžius teigiamai koreliuoja su pirmo psichoaktyvios medžiagos pavartojimo karto amžiumi ($r=0,541$, $p=0,000$).

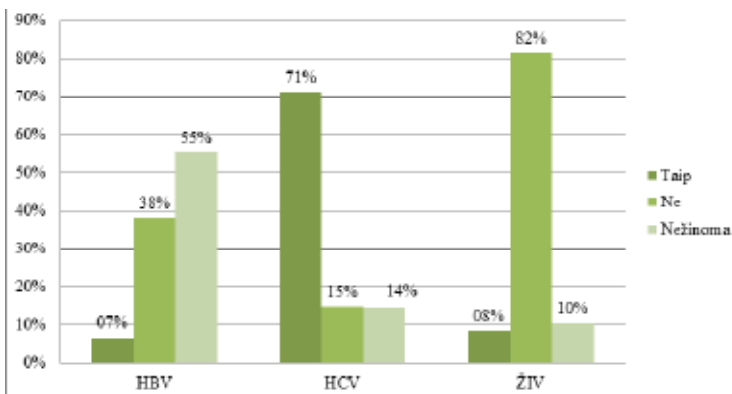
Dažniausiai tiriamieji nurodė, kad psichoaktyvias medžiagas vartoja kasdien. Tyrimas parodė, kad kuo vyresnio amžiaus tiriamieji kreipėsi paslaugų į ASPĮ, tuo pagrindinės psichoaktyvios medžiagos vartojimo dažnis yra retesnis ($r=-0,299$, $p=0,000$). Tačiau psichoaktyvios medžiagos pirmo karto pavartojimo amžius statistiškai reikšmingai nekoreliuoja su pagrindinės medžiagos vartojimo dažniu ($r=-0,078$, $p=0,072$). Tokie tyrimo duomenys gali būti todėl, kad dauguma iš jų gydomi jau ilgai.

Dažniausiai tiriamieji nurodė, kad pagrindinę medžiagą vartoja švirkštimosi būdu. Pagrindinės medžiagos vartojimo būdas buvo sugrupuotas į 3 grupes: tiriamieji, kurie pagrindinę psichoaktyvią medžiagą vartoja švirkštimosi būdu (67,3 proc.), tiriamieji, kurie pagrindinę psichoaktyvią medžiagą vartoja kitokiu būdu (11,3 proc.) ir tiriamieji, kurių pagrindinės psichoaktyvios medžiagos vartojimo būdas nežinomas (21,4 proc.).

Tyrimas parodė, kad kuo jaunesnio amžiaus pacientai pirmą kartą pavartoja psichoaktyvią medžiagą, tuo dažniau pasitaiko pagrindinės psichoaktyvios medžiagos vartojimas švirkštimosi būdu ($r=-0,174$, $p=0,000$). Tačiau nuo amžiaus, kada tiriamieji kreipėsi į ASPĮ, tai nepriklauso ($r=0,024$, $p=0,616$). Tokie tyrimo duomenys gali būti dėl to, kad dauguma tiriamųjų jau ilgai yra gydomi. Tiriamųjų, kurie pagrindinę psichoaktyvią medžiagą vartoja švirkštimosi būdu, amžiaus vidurkis yra $32,85\pm 0,379$ m. ($SN=7,326$ m.), pirmo pavartojimo amžiaus vidurkis yra $19,15\pm 0,254$ m. ($SN=4,907$ m.). Tiriamųjų, kurie nurodė, kad psichoaktyvią medžiagą vartoja kitokiu būdu, amžiaus vidurkis yra $32,29\pm 1,549$ m. ($SN=12,297$ m.), o pirmo psichoaktyvios medžiagos pavartojimo karto amžiaus vidurkis yra $22,08\pm 1,220$ m. ($SN=9,684$ m.). Amžiaus vidurkis abiejose grupėse statistiškai reikšmingai nesiskyrė ($t=-0,351$, $p=0,726$; skirtumo $X=-0,562\pm 1,595$ m. ir PI 95 proc. = -3,743 m. iki 2,619 m.). Tyrimas parodė, kad tiriamųjų, kurie pagrindinę psichoaktyvią medžiagą vartoja švirkštimosi būdu, pirmo psichoaktyvios medžiagos pavartojimo karto amžius statistiškai reikšmingai skiriasi nuo tiriamųjų, kurie psichoaktyvias medžiagas vartoja kitokiu būdu ($t=2,351$, $p=0,022$, skirtumo $X=2,930\pm 1,246$ m. ir PI 95 proc. 0,443 m. iki 5,417 m.).

Kaip matyti iš 1 paveikslo, 6,5 proc. tiriamųjų yra užsikrėtę HBV, 8,3 proc. – ŽIV ir net 71,2 proc. – HCV.

Užsikrėtusių HCV (34,96 m.) ir ŽIV (37,80 m.) amžiaus vidurkis statistiškai reikšmingai didesnis ($p<0,05$) nuo neužsikrėtusių HCV (32,64 m.) ir ŽIV (34,18 m.). Nors statistiškai reikšmingo skirtumo nėra, tačiau užsikrėtusių HBV amžiaus vidurkis yra (34,69 m.) mažesnis nei neužsikrėtusių (34,96 m.). Tyrimas parodė, kad užsikrėtusių HCV pirmo psichoaktyvios medžiagos pavartojimo karto amžiaus vidurkis yra statistiškai

1 pav. Užkrėstumo HBV, HCV ir ŽIV dažnio pasiskirstymo analizė.

reikšmingai ($p<0,05$) mažesnis (19,56m.) nei neužsikrėtusių (21,06m.). Nors statistiškai reikšmingo skirtumo neaptikta, tačiau užsikrėtusių HBV pirmo psichoaktyvios medžiagos pavartojimo karto amžiaus vidurkis yra mažesnis, o užsikrėtusių ŽIV didesnis nei neužsikrėtusių.

Atlikus tyrimo duomenų koreliacinę analizę, aptiktas statistiškai reikšmingas teigiamas koreliacinis ryšys tarp tiriamųjų amžiaus ir užkrėstumo HCV ($r=0,101$, $p=0,027$) bei ŽIV ($r=0,119$, $p=0,008$) dažnio, tačiau su užkrėstumo HBV dažniu statistiškai reikšmingo ryšio neaptikta. Taip pat tyrimo duomenys parodė statistiškai reikšmingą neigiamą koreliacinį ryšį tarp pirmo psichoaktyvios medžiagos pavartojimo karto amžiaus ir užkrėstumo HCV ($r=-0,107$, $p=0,019$) dažnio, o su užkrėstumu HBV ir ŽIV dažniu statistiškai reikšmingo ryšio neaptikta. Tyrimas parodė statistiškai reikšmingą teigiamą koreliacinį ryšį tarp užsikrėstumo HBV dažnio su užsikrėstumu HCV ($r=0,167$, $p=0,009$) ir ŽIV ($r=0,165$, $p=0,010$) dažniu, bei užkrėstumo HCV dažnio su užsikrėstumu ŽIV ($r=0,125$, $p=0,007$) dažniu.

Išvados:

1. Kuo anksčiau tiriamieji pirmą kartą pavartojo psichoaktyvias medžiagas, tuo jaunesnio amžiaus jie kreipiasi į ASPĮ dėl psichikos ir elgesio sutrikimų, vartojant narkotines ir psichotropines medžiagas.

2. Kuo jaunesnio amžiaus tiriamieji kreipiasi į ASPĮ dėl psichikos ir elgesio sutrikimų, vartojant narkotines ir psichoaktyvias medžiagas, tuo jų pagrindinės psichoaktyvios medžiagos vartojimo dažnis didesnis.

3. Kuo jaunesnio amžiaus tiriamieji pirmą kartą pavartoja psichoaktyvią medžiagą, tuo dažniau pradeda psichoaktyvias medžiagas vartoti švirkštimosi būdu.

4. Vyresnio amžiaus tiriamieji, kurie kreipiasi į ASPĮ dėl psichikos ir elgesio sutrikimų, vartojant psichoaktyvias medžiagas, dažniau yra užsikrėtę HCV ir ŽIV.

5. Kuo jaunesni tiriamieji pirmą kartą pavartoja psichoaktyvią medžiagą, tuo dažniau nustatomas užkrėstumas HCV.

6. Jeigu aptinkamas užkrėstumas bent vienu iš tirtų virusų (HBV, HCV ir ŽIV), tuo didesnė tikimybė, kad bus rastas ir užkrėstumas kitais tirtais virusais.

Santrumpos:

*ASIS – asmenų, kurie kreipėsi į asmens sveikatos priežiūros įstaigas dėl psichikos ir elgesio sutrikimų, vartojant narkotines ir psichotropines medžiagas, stebėsenos informacinė sistema.

**ASPĮ – asmens sveikatos priežiūros įstaigos.